

Nr 30.

Af herr **Wavrinsky**, om ändrad lydelse af 13 § regeringsformen.

Redan tvenne gånger förut, åren 1896 och 1899, har jag föreslagit ändring af § 13 regeringsformen. Lifligt öfvertygad, som jag är, om tidsenligheten och nödvändigheten af en sådan ändring, vågar jag ännu en gång återkomma till ämnet.

Uppgifna § stadgar därom:

»Vill Konungen börja krig eller sluta fred, kalle då till ett utomordentligt statsråd statsrådets samtliga ledamöter, framställe för dem de skäl och omständigheter, som härvid till öfvervägande förekomma, samt äske däröfver deras yttranden, hvilka de skola hvar för sig, med den ansvarighet 107 § bestämmer, till protokollet afgifva. Konungen äge därefter makt att fatta och utföra det beslut, som Han för riket nyttigast finner.»

En konung *kan* alltså mot sina rådgifvares afstyrkande börja ett krig. En bestämmelse, som medgifver en sådan rätt och som väl leder sitt ursprung från en tid, då konungens förnämsta värdighet ansågs vara den af *krigsherre*, är numera icke blott fullständigt otidsenlig, utan därtill farlig. Många former måste visserligen af en konung iakttagas, innan han kan börja ett krig, former, som helt visst på flera håll anses såsom tillräckliga garantier mot ett krigs påbörjande utan nödtvång. Men icke förty anser jag bestämmelsen i fråga farlig, icke blott därför att ett slags nödtvångssituation kan af en konung på kommandoväg framkallas, utan jämväl med tanken på andra folk, som helt visst se större trygghet och säkerhet för sig själfva däri att ett notoriskt fredsälskande folk har medbestämmanderätt i ett ärende af sådan betydelse som frågan om krig, och därför själfva icke heller så lätt kunna eggas till irriterande åtgärder.

Genom att afgörandet öfver de i hela folkets lif så djupt ingri-

pande frågorna om krig och fred hänskjutes till folkets representeranter vunnes en nödig motvikt mot diplomatiens »hemlighet» och »snabbhet» och lades ett hälsosamt *ansvar* på nationen, hvilket i vår tid måste vara af så mycket större betydelse, som stora lager af nationen, hvilka förr voro likgiltiga för de allmänna ärendena, nu söka göra sitt inflytande gällande i växande grad på det politiska likasom på det sociala området. I fråga om krig synes till och med det enda rättvisa vara, att en folkomröstning får fälla utslaget. Detta är något helt annat än att lämna fritt fält åt en folkstämning, som kanske ännu lätt nog uppblåses af oansvarige agitatorer och en osjälfständig chauvinistisk press, något, hvarpå både små och stora stater gifvit prof. Det är under kriget i öfvervägande grad de djupa lagrens lif och välfärd det gäller, det är dessa, som få göra de ojämförligt största offren på fäderneslandets altar i ofredens dagar. Och dock skola de, ehuru numera i vidsträckt mån med stämmorätt begåfvade, icke hafva något som helst inflytande vid afgörandet af en för dem så utomordentligt betydelsefull fråga som den om ett krig.

Sannt nog yttrade konstitutionsutskottet 1809, att »de flesta krig äro började i kabinetten, innan de utbryta på fälten». Men sedan dess har tillkommit en annan faktor, som alldeles icke får lämnas ur räkningen, nämligen den ekonomiska utveckling, som försiggått under de senaste årtiondena. Denna utveckling har åstadkommit ett penningens inflytande på alla områden, hvilket sannerligen inte får underskattas. Penningens makt är stor, synnerligast som därigenom kunna finnas utvägar och medel att kullslå eller åtminstone komma förbi hinder, som den förutan skulle vara öfverstigliga och omöjliga att kringgå. Mot en sådan makt med det inflytande den gifver kräfves gemensamhet i ansträngningar och så starka band som möjligt emellan en konung och hans folk.

Det synes mig alltså i mera än ett afseende vara nödvändigt, att den bestämmelse, som gifver Konungen rätt att ensam besluta i fråga om krig eller fred, varder ur regeringsformen borttagen.

Man skulle här kunna göra den anmärkningen, att genom Riksdagens afgörande af här ifrågavarande viktiga ärenden skulle för Konungen försvåras afslutandet af fred — något, som väl icke kan vara fredsvännernas syfte. Men det bör vara klart, att här afses endast att försäkra nationen om dess inflytande vid själfva det egentliga freds slutet, men alldeles icke att hindra en konung från att ingå vapenstillstånd eller inleda fredsunderhandlingar.

Till sist anhåller jag att få hänvisa till min motion nr 216 i samma ämne vid 1896 års riksdag. I denna har jag anfört en del exempel från andra stater, större och mindre, hvarigenom visades att en ändring i enlighet med mitt förslag är hvarken något nytt eller enastående. De där anförda exemplen hafva ännu samma giltighet.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt får jag vördsamt hemställa, det Riksdagen ville till hvilande antaga följande grundlagsändringsförslag:

att § 13 regeringsformen må erhålla följande förändrade lydelse:

Konungen må ej börja krig eller sluta fred utan Riksdagens, genom båda kamrarnas samstämmade beslut, meddelade samtycke till Konungens därom afgifna proposition.

Stockholm den 20 januari 1911.

Edvard Wavrinsky.